

חיים כראדי: מיוסם ושירי תהלה מרב האיי גאון

יב

א

אֶת־מִי וְנִחַסְתָּ לְנֶצַח/כִּי מִדְּנֵעַ וְנִחַסְתָּנוּ לְנֶעְחִים
בְּמִי אֲנִפְסָה לְעוֹלָם/כִּי תִאֲנַחֲבֵנוּ לְעוֹלָמִים
גְּלוּת לְמִי תִסָּה מְבִלִי גְּאֻלָּה/תָּהִי לָנוּ גְּלוּתֵנוּ שְׁנִיָּה
דוֹר אַחֵר דוֹר מִי שֶׁעֲבָדְתָּ/אֶחָשָׁה מְלִכְךָשׁ דְּרוֹר
הִנְנִי מְבַלְעֵנִי לְשִׁנְיָה/וּבְכָל־הַיּוֹצְאוֹת אֵין לִי חֲנִינָה
וּמְבַלְפָּרוֹכִים אֲנִי לְפָלֵא/וּמְבַלְמַעֲנִים אֲנִי לְמוֹפֶת
הֲלֹא מְבַלְיוֹקֶשׁ שְׁמָה יִשְׁעוֹ/וּלְכָל־עֲצָה רְאִיתִי תְּכָלִית
וּמִדְּנֵעַ אָרְכָה גְּלוּתִי/וְנִחַסְתָּה וְנִסְכָּה לְמַעַלָה לְמַעַלָה
זָכַר בְּרַחֲמָיו קָל־רַחֲמָיו/הֵיטָאן לְרַחֵם דְּבִקְיוֹ
חֲנֹן וְחַמֵּל עַל־זָרִים/הֵיטָאן לְחַן לְבָנִי בְּטָנוּ

ה

י

- א/א עֲדִידִיכ תְּהִי עַד אִי - זִנְחָתָה, כֵּן בִּאֻיָּג: בְּכַהֲנִי: זִנְחָתָה: לְנֶצַח, אֻיָּג: נֶצַח-כִּי מִדְּנֵעַ, יִרְ ח כְּבוֹ
בִּאֻיָּג חֲסֵרָה מִלֵּת מִדְּנֵעַ
ב עֲדִידִיכ תְּהִי מִה וִי - אֲנַפְתָּ, כֵּן בִּאֻיָּג: בְּכַהֲנִי: אֲנַפְתָּ
ג תְּהִי, כְּמוֹ שִׁיב כֵּב מֵאִי-תְּהִי, בִּאֻיָּג: תְּהִי-לָנוּ, בְּכִי־אִיב: לֵה-גְלוּתֵנוּ, בִּאֻיָּג: גְּלוּתֵנוּ - שְ�נִיָּה,
כִּיָּה כָּל־הַמִּקְוֹרוֹת, וְנִרְאָה שְׂרִיל כִּי גְלוּתֵנוּ - הִרְאֵשׁנוּהָ, גְלוּת כָּל־לֹא הִיתָה לָהּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה,
שְׁתֵּרִי בֹאֵת אַחֲרֶיהָ גְלוּת שְׁנִיָּה, זוֹ הַגְּלוּת הָאֲרֻכָּת שֶׁאֲנַחֲנוּ שְׂרִיִּים בְּהִי וְאֵת גְּלוּת מִצְרִים אֵינְנוּ
מְבִיא בְּחִשְׁבוֹנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא כֹאנוּ שִׁמָּה בְּתוֹר עִם שֶׁהִגְלָה מֵאֲרֻצֵּי
ד שְׁעִבְדָתָה, כֵּן בִּאֻיָּג: בְּכַהֲנִי: שְׁעִבְדָתָה - נֹסֶפֶת חֲצִיֹּה שְׁנִיָּה שֶׁל הַמִּסּוֹק שׁוֹה בְּכָל־הַמִּקְוֹרוֹת, וְנִרְאָה
שְׂרִיל: שֶׁשְׁעִבְדָתָה אוֹתֵנוּ דוֹר אַחֵר דוֹר עַד שֶׁנִּתְּיֵאשְׁנוּ (כְּמַעַם) מְלִכְךָשׁ עוֹד דְּרוֹרִי - דוֹר - דְּרוֹר,
צִמּוֹד נֹסֶפֶת - בְּמִסּוֹק הַזֶּה עוֹבֵר הַמַּחְבֵּר מִלִּשׁוֹן רַבִּים לְלִשׁוֹן יְחִידִי
ה מְבַלְעֵנִי, כֵּן נִרְאָה לִי לְנִקְדָּה, וְרִיל: מְבַל (לְרִגְלִי כָּל) הַעֲנִי שְׂרִיִּים וְשֹׁאֲנִי רוֹאֵה הִנְנִי לְשִׁנְיָה,
אֲבָל אֲפֻשֶׁר לְנִקְדָּה גַּם מְבַל עֲנִיִּי בִּאֻיָּג הַנּוֹסֶפֶת: מְבַל עֲנִיִּי, וְנִרְאָה שֶׁהוּא שְׁנִיָּה שֶׁלֹּא עַל רֵעִת
הַמַּחְבֵּר-וּבְכָל, בִּאֻיָּג: וּמְבַל, וְנִרְאָה שֶׁהוּא שְׁנִיָּה-הַיּוֹצְאוֹת, נִיל שֶׁהוּא מִלִּשׁוֹן אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יּוֹצְאָה
(תְּהִי קִמְד יוֹד) וּבְתִרְגוּמוֹ שֶׁם: וְלֹא מִפְּקָא בִּישָׁא, וְקִרְוֹב כְּמַעַמּוֹ לְמַעַם מוֹצְאוֹת (וְהִי ב כג), רִיל
מִקְרִים (וּפֶה מִקְרִים רַעִים) - שְׁנִיָּה-חֲנִינָה, צִמּוֹד שׁוֹנָה אוֹת, וְהַנּוֹסֶפֶת הַזֶּה הוּא בִּאֻיָּג: בְּכִי־אִיב:
שְׁנִיָּה (תִּי חֲנִינָה), וּבְכִי־אִיב: שְׁנִיָּה, וְאֵינְנִי יֹכֵל לְפָרֵשׁ לֹא אֵת זֶה וְלֹא אֵת זֶה
ו פְּרוֹכִים, בִּאֻיָּג: כְּרוֹכִים-רֹאֵה מְשִׁיב בְּהַעֲרִיתִי בְּרֹאשׁ הַשִּׁיר
ז יּוֹקֶשׁ, כְּמוֹ בְּתִי קִבֵּר ז, וְהַגּוֹרֵם: יְקֹשׁ (הוּי ס ח) אוֹ יְקֹשׁ (תְּהִי צ א ג, מִשְׁ ו ח) אוֹלִי לֹא הַפְסִידִי
בִּאֻיָּג נֹסֶפֶת הַמִּסּוֹק: הֲלֹא לְכָל נֹקֶשׁ תְּהִיָּה יִשְׁעוֹ וּלְכָל תְּכָלֵת רִאֲיוֹתִי קֶץ (תְּהִי קִיפ צו)
ח יִחִי מֵאִי - מִלֵּת לְמַעַל הַשְּׁנִיָּה חֲסֵרָה בִּאֻיָּג, וּבְכִי־אִיב הִיא כְּתוּבָה עַל הַגְּלִיּוֹן
ט בִּאֻיָּג: זָכַר בְּרַחֲמֶיךָ כָּל רַחֲמֶיךָ - רַחֲמֶיךָ-דְּבִקְיוֹ, צִמּוֹד שׁוֹנָה אוֹתוֹת
י לְבָנִי בְּטָנוּ, בִּאֻיָּג: עַל פְּרִי (רֹאֵה בְּרִי ל ב וְעוֹד): בְּכִי־אִיב נִמְחָקָה מִלֵּת בְּטָנוּ וּכְתוּב מִמַּעַל
לָהּ: בְּרִיתִי

יג

חיים בראדי: פיוטים ושירי תהלה מרב האיי גאון

סרודים הננו מפה אלה/ולדך על לבנו אין פה
יום יום יעלה עלינו הים/ולחזיק בדינו אין פשט יד
כבודנו הלא תראה פנינו לקלון/ואלה נקלים ילבישונו קללה
לחם מלחמתינו שור איבינו/לקחת נפשנו אבים
מי לנו מכלעדיה צור/גלכה אליו וכלטנו מן
נחנו עמך וצאן מרעיתך/מהמעוננו ביד מרעים
סלה המסנו תעלים עין/ונחנו קגלך מכלעם
ערב לך להעבירנו לעולם/ואיך תשעבדנו לעולים
פדיטנו או מקשי/מהמניחניו בעל פרא
צרתנו וסמכנו בפלאיך/החשוב לחבל פאלך

טו

ג

א' מפה אל פה, ריל ממקום למקום, ובאויג' הנוסח: מפה ומפה - לבנו, באויג': לבנו - פה - פה
צמור שונה תנועה, ובכאיב מנקד: אין פה
ב' יעלה, באויג': יעמוד עלינו חיד (ואני חשבתי לחקן - בשער השיר - הציד) - ולחזיק, כן באויג':
בכהי: ולחזיק - ים - יד, צמור שונה אות
ג' כבודנו, כן בכהי, והוא כנוי להקביה עפי תה' ג ד, ובאויג' הנוסח: כי כבודנו גלה הלא תראה
וכו', והאריכות מורה שיש בזה שני הנוסח העקרי ואם להגיה מוטב לחסר ולא להרבות ולמחוק
מלת פנינו (אעפ"י שיש לה סמך חלש בתה' פג יז), ואז טעם כבודנו כפשוטו וכמשמעו ועדה"כ
כבודם בקלון אמיר (הו' ד ז) - נקלים, לשון והנקלה כנכבד (יש' ג ה) - ילבישוני קללה, עדה"כ
תה' קט, יח' - לקלון-נקלים-קללה, צמור גזרי
יד אבים (יח' ג ז) המלה הזאת חסרה באויג' ומדעת עצמי הוספתי (בשעה"ש) זממו, עדה"כ תה'
לא, יד, ועתה הנה לפנינו הנוסח האמתי - איבנו-אבים, צמור גזרי
טו עדה"כ איוב ו כג'
טז עדה"כ תה' עם יג: יר' כ יג - ביד מרעים, בכאיב: לאורך ימים, וכן בכאיב, אבל בכ"י זה
נמחקו שתי המלים וכתוב תחתן: ביד מרעים - מרעיתך-מרעים, צמור גזרי
יז עדה"כ יש' א מו: שם' ים ה ועוד - ונחנו, באויג': ואנחנו
יח הכונה: הלא מראש היה ערכך לך שנהיה לך עבדים לעולם (ראה ויקרא כה נה), ואיך חזרת
מדעתך ותשעבדנו לאנשי רשע - להעבירנו, בכאיב: להעבירנו לך, ובאויג': להעבירנו מן העולם
- לעולמים, כן בכאיב: בכאיב: לעולמים, ובאויג': לעולמים
יט מקשי, בכאיב: מקשי, ובאויג': מקשה-מה, באויג': להם-פרא, ישמעאל (כר' מז יב), והכונה
על הערביים פרך-פרא, צמור שונה אות
כ צרתנו, נל שמענו: נצרתנו, כמו צור תעודה (יש' ח מז) לדעת התרגום ויש מפרשים שהביאם
רד"ק שם - וסמכתנו, באויג': ותמכתנו - בפלאיך, בכאיב: בפלאיך, ובאויג': בנפלאיך - לחבל,
ראה קהלת ה' - פעלך, באויג': פעליך - בפלאך-פעלך, צמור הסוד ושונה אות

חיים כראדי: פיוטים ושירי תהלה סרב האיי גאון

יד

קום וראה אם שנינו חק/בגשמו עלינו הערות
ראה בגיו נהרגים לעינו/טהי/קשית וטהי/תאפק
שדי אבינו אמה/נאיה נחשב יתומים
תוכל לראותנו בצער/ובגדה להרויח לנו
הרף מאף ועוב חטה/אל סתדל טלסקדנו בחקלה
יום נחנאב לשני/תנאבו קפניה רחמיה

כה

ב

אוי מי קשה באב/אשר לבגיו היה באוב
במלוחם לא בקרם/ובמלוחם לא בקרם
געלם עדדאם בדמן עלפני האדמה/ולקבץ עצמותם לא אקר

- כא שנינו חק, עיר חלמו חק (יש' כד ה) - כנשתנו, ריל כנשתנו, והכונה שיצאו חוץ סגדר הרגיל, ורעיון הפסוק בעין זה שבתה' מר' והלאה' בכיאיכ כתוב: כנשתנו (תחת כנשתנו), וכאויג' נוסח משנה לגמרי: ואנחנו לא נוכל להעלים עינינו
- כב מה (כאויג': ומה) ריל איך, וכמעט המלה הזאת כשמות י' כו (מה נעבד) לדעת ר' יונה בשרש המים והדא (ועיי' בס' הרקמה ע' שסט), או שהכונה - למה, כמו ומה לא תשא פשעי (איוב ו כא) - יקשית, דרך קצרה דבר, וריל יקשית לבו (ראה יש' סג יז) - ומה, בכיאיכ: מה
- כג אתה אבינו, יש' סג סז: בכיאיכ וכאויג': אבינו אתה (שם סד ז) - יתומים, באויג': יתומים
- כד תוכל = התוכל, והחסיר היא השאלה כמו בכמה מקומות במקרא (ראה ר' יונה בס' הרקמה ע' שעא) - להרויח, הפעיל משרש רוח, להמציא לנו רוח, ובמדרש כונת הבגין הוה: למצוא רוח, ראה ביר פייג: אף מוכי שחין מרויחין אף התולין מרויחין
- כה תה' לו ח, - אל, בכיאיכ: ואל - בחמלה, באויג' חסרה המלה הזאת מה והיא נמצאת בראש הפסוק הבא ובנסמך: בחמלת יום נתעב וכו', ועיי' זה נשתתה חתימת שמו של המשורר
- כו ראה בהערת שלפיו
- כז באב, ככהי מנקד: באב - היה כאויכ, עדהיכ איכה ב הי' - כאב-כאויכ, צמוד גזרי' - בקרם - קברם, צמוד מהפך ושונה תנועה
- ג געלם (ויקרא כו מד) כל כך, עד שהוא רואה אותם כדמן על פני הארמה ואינו אומר, ריל אינו חושב, לקבץ עצמותם (עדהיכ יר' ס כא, וראה שם ח ב ועוד) - לא אמר, בכיאיכ: לא אמר הוה (עדהיכ משלי ל טו, מלת 'הוה' ביני שימי) ולדעתי זה שבוש
- ד דלה עין, הרים עינו, עיר דלו עיני (יש' לח יד), אלא שהשתמש בשרש דלא (=דלה) הארמי ולא בשרש דלל - והביטם, ראה אותם, וכיאיכ כתובה לפני והביטם גם מלת וראם ונמחקת - מאכל לכל עוף, עדהיכ תה' עם ב' - נכמרו רחמיו, כרי' מנ' ל' - להעלות עליהם עפר, לכמות את דמם: ראה יחזקאל כד זי' נראה שיש בפסוק הוה רמז למעשה רצפה בת איה, ש'ב כא י, והלאה: חלא, ה' לא בא לשאלה אלא לקים דבר ולאמתו, כמו הנגלה נגלית (שי'א ב כז) וחבריו שהזכירם

דלה עין והביטם מאכל לכל-עוף/ולא נקטרו רחמיו להגלות עליהם עפר
 הלא סגדל התקא/נמאסו ולא-מצאו חן
 וכאשר טהרו לחלל ואחרו לחלות/שכח חנות ונקק חנית
 ועף אפו על-טה הגיעם/הלא על-כי הוגיעוהו
 חשבו לסור מאחריו/מאשר חשבו לשמו
 טרם האמרו לי כי אין אב/להכאיב לב בניו יאכה
 יחד הבינו חטאי בנים/אם חטאו כהם בערים
 גלנו מאיש ועד-אשה/קוצים מאכלת אש
 לריחה הננו אפר/וכצאקה איך נהיה
 מארת אדני בחטאים/וועף אפו על-פשעים
 נפש אב יען כי הקשיח/עד שהוא מבלה בניו

ה

י

ר' יונה בס' הרקמה ע' קכ.

עדה"כ תח' עו י: לה ג' - מהרו-אחרו, משחק מלים; לחלל-לחלות, צמור גזרי; חלות-חנות, צמור שונה אות; חנות-חנית, צמור שונה תנועות *

י

ועף אפו, עדה"כ יש' ל ל-הוגיעוהו, כמו יש' מנ כד; מלאכי ב יז - חגיעם-הוגיעוהו, צמור גזרי. כיה בכל כתי, ואם הנוסח נכון תהיה הכוונה: חשבו לסור מאחריו (עדה"כ איוב לד כז) יותר מאשר חשבו, כלומר: כבוד את שמו; מים מאשר היא מים היתרון, ולמיד לשמו במקום את, כמו הרגו לאבנר (שיב ג ל) ועוד - חשבו-חשבו, צמור שלם, הראשון לשון מחשבה, וחשני לשון כבוד והערצה (עדה"כ מלאכי ג טו, ור' יונה בשרשיו פרש כן יחשב לי בתח' מ יח) *

ז

ח

טרם, בעוד שאתם קובלים עלי (כמעט בטרם לא יבוא עליכם, צפ' ב ב), רל תחת לקבול עלי ולומר שאין אב רוצה להכאיב לב בניו כמוני (ראה הפסוק הראשון בסליחה שלפנינו, ראו והבינו את חטאי בניו החטאים של זה האב ושפמו, אם חטאו כמוהם אפילו בווערים בעמים - אביאבה, צמור גזרי. חטאי, כן סנקד בכה"י, והוא עיד כל חטאי עמי (עמ' ט י).

ט-י

עדה"כ יה' ו כא ועוד; יש' ט ד, יח; וראה גם לג יב *

יא

לריח האש הזאת (הנוכרת בפסוק שלפניו, והכוונה על חרון אף ד') הננו אפר, ריחה בלבד יש בו כדי לכלותנו (ועיד כאשר ינתק פתיל הנערת בהריחו אש, שו' טז ט) ואיך נהיה, איך נעמוד אנחנו, בצאת האש ותהיה ללהבה אכלת כל סביבתה - נהיה, כיה בכל כתי, ואולי ציל נחיה (יח' לג י).

יב

בחטאים, בכיאיב: בחטאים (חיות דגושה), אבל נכון יותר בלא היא הידיעה, כמו פשעים בחצי השני מהפסוק - פשעים, כיה בכיאיב, בכיאיב נראה שהיה כתוב בתחלה: פושעים, ואח"כ נמחקה הוי"ו ונקד המנקד פשעים, וכיה בכיאיב, ונראה ששנו עפי' מה שאמרה ברוריה דכיתהו דריס מי כתיב חוטאים חטאים כתיב (ברכות י א); ראה יש' א כח פשעים וחטאים יחדו *

יג

אם האב הקשיח נמשו (לכו) עד שהוא מכלה את בניו, אין בזה רע בתחלם, ועוד ישיש בכשפמו הקשה, כי עיזו יבוא מפלם לבניו, כי יחזרו למוטב וישליכו מעל ד' ור' ישלם להם שכר טוב -

יד-טז

טז	חיים בראדי: פיוטים ושירי תהלה מרב האוי גאון
טו	שוש ישיש בִּמְשָׁשׁ/כִּי־הִנֵּה הוּא לְמַפְלֵט עָדִי פָּעֵלוּ יִשְׁלִימוּהוּ/וְאֲדֹנִי יִשְׁלָם־לוֹ פָּרַח הַפָּרַח תְּשׁוּבָה/כִּי לֹא תַעַרְכֶּנָּה תְּשׁוּבָה צוּר כִּי־יִתֵּן תְּשׁוּבָה/וְשִׁלְּהָצֵר תְּשׁוּבָה קָרְבו שִׁמְעוּ וְאֵת/מִדּוּעַ אֲחֻרָתְכֶם בּוֹא לְגוֹיִם עַל־אֲשֶׁר קִדְמְתֶם/וְשִׁאֲלִים לִהְיוֹבְכֶם קִדְמָם שִׁיתוּ לְכֶם וְדַעוּ/כִּי בְשׁוּבְכֶם עַד אֲדֹנִי תָּנוּ יָדֵיכֶם וְהִכִּינוּ/כִּי בְּבָאֲכֶם עָדִיו עֲלִיכֶם אֲזַיְגוּ/מָקָם וּבָכֶם יִגַּל רָגְלוֹ אִם־הִנֵּינִי אֲלִיכֶם/מַעֲמָה וְעַד־עוֹלָם יוֹשִׁיעֲכֶם.
יז	הקשית, כִּיָּה בְּכִיָּאִיב, בְּכִיָּאִיב וּבְכִיָּאִיב: מְקַשְׁחִים - שׁוֹשׁ יִשְׁשׁ, עֲדֵיכִי יִשׁ סֵא יִי - בְּמִשְׁמֵם - לְמַפְלֵט, צִמּוֹד שׁוֹנָה אוֹת - פָּעֵלוּ, כֵּן נִיל, וְרִל פִּעַל דִּי, וּבְכֵהִי: פּוֹעֵלוּ, וּמִקְדֵּר פּוֹעֵלוֹ - וְרִי יִשְׁלָם לוֹ, עֲדֵיכִי מִשׁ כַּח כַּב, וְעַמֵּם לוֹ, לְכָל אַחַד וְאַחַד.
יח	פָּרַח תַּפְרַח, יִשׁ לֵה בִי - תְּשׁוּבָה־תְּשׁוּבָה, צִמּוֹד שׁוֹנָה אוֹת. עֵד מוֹקְדֵם וּמֵאוּחֵר, וְשַׁעוֹר הַמֵּאִמֵּר: כִּי הַצּוֹר יִתֵּן תְּשׁוּבָה (עֲדֵיכִי מִיב ה א), וְהוּא נִתְּיֵת מַעַם לְמַסּוֹק שְׁלֵמִי: הַתְּשׁוּבָה יִקְרָה מֵאֵד וְעֵרְכָה רַב, כִּי בּוֹכּוֹתָה יִתֵּן דִּי תְּשׁוּבָה לְעַמּוֹ וְכוּ' - תְּשׁוּבָה - תְּשׁוּבָה, צִמּוֹד שׁוֹנָה אוֹת, וְזֶה נּוֹסַח כִּיָּאִיב, וּבְכִיָּאִיב חִסְרָה מֵלֵת ת ש ו ב , וּבְכִיָּאִיב הִיָּה כְּתוּב: וְעַל הַצֵּר תְּשׁוּבָה תְּשׁוּבָה (פַּעֲמִימָה) ת ש ו ע ה , וְנִמְחָקוּ שְׁתֵּי הַמִּלּוֹת הַחֲרוּזוֹת וְתַמּוּרְתָן כְּתוּב עַל הַגְּלִיּוֹן: תִּלְאָה.
יט	עֲדֵיכִי יִשׁ מַח טו, וְרֵאָה שְׁמִי בִי יֵת (שְׁבוּךְ שׁוֹנָה מֵלֵה).
כ	מוֹסֵב עַל שְׁלִמְעֵלָה: אֲתָם אַחֲרָתָם לְבּוֹא וְעוֹד הִנֵּכֶם חוֹשְׁבִים שְׁמֵהֶרֶם וְרוּגְזִים עַל שְׁלֵא נַעֲנִיתָם וְשׁוֹאֲלִים (מִבְּקָשִׁים) מֵאֵת דִּי שִׁישִׁיכְכֶם אֲתָם כְּקֵדָם (נִרְאָה שְׁבוּגָתוֹ עַל הַמַּסּוֹק אִיכָּה ה כֵּא, שְׁקִבְעוּ אוֹתוֹ בֵּין מַסּוֹקֵי הַסְּלִיחוֹת), דַּעוּ לָכֶם שְׁאִין זֶה אֲמַשֵּׁר בְּלֹא תְּשׁוּבָה תַּחֲלָה, וְכִמּוֹ שְׁמִכְבָּר וְהוֹלֵךְ בְּמַסּוֹקִים הַכֵּאִים קִדְמַתְּמִקְדָּם, צִמּוֹד גּוֹרִי.
כא	שִׁיתוּ לְבַכְכֶם, תַּהִי מַח יֵד; בְּכִיָּאִיב: יִשְׁתִּינוּ, וּבְכִיָּאִיב: שְׁתִּנוּ - כִּי=כִי אִם, כִּמּוֹ בְּרִי כִד דִּי וְעוֹד, רִיל אִי אֲמַשֵּׁר לְהַשִּׁיכְכֶם כְּקֵדָם, כִּי אִם בְּשׁוּבְכֶם אֲתָם עַד דִּי וְהַמַּפְרֵשׁ דַּעוּ כִּי בְּשׁוּבְכֶם אוֹ יִגֵּן (מַסּוֹק כִּיג) אִינוּ הוֹלֵךְ עֲקֻלָּתוֹ - עַד, בְּכִיָּאִיב: אֵל; רֵאָה הוּי יֵד בִּי.
כב	יִדִּיכֶם, כֵּן בְּכִיָּאִיב וּכִיָּאִיב, וּבְכִיָּאִיב: יִדְּכֶם, וְאוּלִי הִנֵּכֶם יִדְּכֶם, עֲדֵיכִי דִּהִיב ל ח - וְהִכִּינוּ, בְּכִיָּאִיב: וְהִכִּינוּ - כִּי בְּבּוֹאֲכֶם עֲדִיו, עֲדֵיכִי תַהִי מַח ג וְעוֹד.
כג	כֵּן בְּכִיָּאִיב וּכִיָּאִיב, וְכֵן מִתְּקֵן בְּכִיָּאִיב, וְהַנּוֹסַח שֶׁהִיָּה שֵׁם בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַרְצִי עֲלִיכֶם תִּגַּל, נִמְחָק. פְּרוּשׁ מֵלֵת מָקָם נַעֲלָם מִמִּנִּי אִם תַּמְסֵךְ לְמֵה שְׁלִפְנִיָּה, אוֹ אוּלִי הַכּוֹנֵה: הוּא יִגֵּן עֲלִיכֶם יוֹתֵר מִסָּה שְׁתּוֹכְלוּ אֲתָם לְהַגֵּן עַל עַצְמָכֶם, וְאִם תַּמְסֵךְ לְמֵה שְׁלֵאֲחִרְיָה, אוֹ אוּלִי מַעֲמָה: עֲלִיכֶם - יִגְדִּיגַל, צִמּוֹד שׁוֹנָה אוֹת.

חיים כראדי: פיוטים ושירי תהלה מרב האיי גאון

י

ג

אֶבֶן סֶר מְרִירוֹת/נִמְתָּק מְרִבֵּשׁ הֵיטֵב
 בֶּל לְכָל־הָעַמִּים/וְלֹא לְכָל־הַלְשֹׁנוֹת
 גּוֹי אֶחָד עָרַב לֹא־אֱלֹהֵם עִם אֲדָנִי
 דְּגָלִי שְׁלֹשֶׁת אַבֹּת/אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
 הַמַּחֲכִים לַמָּוֶת וְאִיגָנוּ/פְּרִי־מִצְרָאִי חֲפָצִים
 וְלִבְלִי־עֶדֶר דָּם יְגוֹף־הִנָּחְלוּ אֶרֶץ יִמִּים
 וְהָעָם לֹא הִנִּיחָם/אֶל־לָהֶם בְּלִפְנֵי
 חֲלֻקָּהוּ פְּאֻתֵי־אֶרֶץ/שְׁלָלוּהוּ כָל־הַגּוֹיִם
 מִדִּיחָנוּ מְדִיחָנוּ מְדִיחָנוּ בְּכָל
 יָנוּ הָיָא בְּלַעֲתוֹ/וְשִׁמְעָא לֹא הִקְיָאָתוּ

ה

י

א/ג שיא בו לב: סר, חרל מרירות המות והוא (המות) מתוק מרביש' אפשר שפרש כן סר שבמקרא
 במקומו, ואפשר שיש פה שבוע שונה הוראה' - היטב, בכיאיא: היטיב
 ב אבל לא לכל העמים ולכל הלשונות (= עמים, יש' סו יח) מתוק המות' - צל, ענינו לא, כמו
 כל מנעת (תהי' כא ג) ועוד'
 ג רק גוי אחד ערב לו המות, וזה ישראל עם ד'--לו, בכיאיג: לבו, ועל הגליון: גיא לוי - עם ד',
 בכיאיב: עם ד' אלה (יח' לו כ)
 ד דגלי, כנה כן את בני שלשת האבות, שהיו עשויים דגלים דגלים בחנותם במדבר' - אבות,
 בכיאיא: האבות' - יצחק, בכיאיב: ויצחק'
 ה איוב ג כא' - מן ימצאו, כדי שלא ימצאו אפילו את חפצם זה, למות ולהבטל מן העולם.
 ו וקנהלו (הפעל כמו באיוב ז ג) ארץ ימים רק כדי שישבעו כל יגון שהיה ושיהיה, לא יעדר
 אף אחד' - מלת במ ענינה: מהם, והיא חסרה בכיאיא ובכיאיג, ובכיאיב היא כתובה
 כיני שיטי, וכן נכון, שהרי בלתי יהיה המאמר חסר השלמות' - יגון, בכיאיג: יגונם, אבל
 נסחק וממעל לו: יגון'
 ז זה העם לא היה נאמר (ביש' כג יג) על ארץ כשדים, והמשורר מכנה כן את ישראל שהיה כלא
 היה' - כל, בכיאיא וכיאיב: בכל, לפי הנוסח הזה, העם לא היה הם הכשדים, אבל לפי זה
 היה לו לומר: אכלהו, ועוד הרי אנחנו צריכים למלת 'עם' בשביל הכנויים בפסוקים הבאים
 (חלקוהו, שללוהו וכו')
 ח פאתי ארץ, העמים היושבים בפאתי ארץ, או: כל הגוים שללוהו ופזרוהו (חלקוהו) בכל
 פאתי ארץ'
 ט אכלתהו, כבר נמצא הפעל הזה בפסוק ז, ואולי צ"ל פה: בָּלְתָהוּ
 י לא, בכיאיא וכיאיב: לה'

יה	חיים כראדי: סיומים ושירי תהלה מרכ האיי גאון
טו	<p>כי תוסיף על־עלו/כי תכפיל עניו לא חיל ולא כח/טה־יוכל שאַת טָהְרוּ וְעָלוּ אֶל־אֲבִי־וְאֶמְרָתָם אֵלַי נֶפֶשׁ בְּנֵה קִרְבָּה לְצִאת/הֲלֹא תָבֹא וְתִבְקְרֵנִי שִׁיחַ לְאָרֶץ וְתִרְדֶּה/אִיָּה נָד לְאֶפְסִיָּה עֲסָקָה נִס־הוּא יוֹדִיעָה/אִיָּה נִגְבֵּל מִדְּסִי פָנֶיהָ בְּאָרֶץ עֲרָבָה/אִיָּה רוֹתָה מִדְּמַעְתּוֹ צִיָּה הוֹצִיָּאָה וְרַע/מִדָּם חֲלָלִי עִמּוֹ קוֹם קָרָא אֶל־אֱלֹהֶיהָ/קִבֵּץ הָרוּגִים וְאֶטְרֵלֵם רְחוּם וְחַנוּן אֲדֹנֵי־הָעֹלָמָה תִּתְאַפֵּק שִׁכְלָתָם גַּם שִׁכְלָתָם/וְלֹא הִשְׁכַּלְתָּ אֱלֵיהֶם מִתָּם כִּצְאוֹן מִאֲבָל/עֲדֵה־הֵנָּה לֹא חֲנֻנָתָם הִגַּם עַל־הָאֱלֹמָנָה/אֲשֶׁר הָיְתָה רִבְתִּי עִם</p>
יא	נראה שהמשורר פונה בשאלתו זו אל ד"י
יב	<p>ערה"כ זכ' ד ו: רבי א מ' - מה, מעמו: לא, כמו מה לנו חלק (מיא יב מז), מה תעירו (שה"ש ח ד) ועוד, ובכ"א: מ"י</p>
יג	בר' מה ט. ויש פה צמוד שונה הוראה, כי א כ' האמור פה הוא ד"י
יד	ותבקרנו, בכ"א: תבקרנו
טו	חציו הראשון של הפסוק: איוב יב ח'
טז	<p>עפרה, עפר הארץ - יודיעך, ככה"י: יודיעך (= יודיעך) - נגבל, משרש נבל (כלילת קמח במים כדי לעשותו כצק) הנמצא הרכה במשנה, בתלמוד ובמדרשים, אבל לא בנפעל - מרמיו, בכ"א: מרמיו</p>
יז	<p>פניך, דרך קצרה והכונה: שים פניך בארץ ערכה וראה - רָאָתָה (ערה"כ יש' מז ט), בכ"א: רָאָתָה, בכ"א: רָאָתָה</p>
יח	עמו, כן בכל כה"י, וכיון שהפסוק הזה מהדבור המיוחד כלפי השם, היה ראוי שיאמר: עמך
יט	חציו הראשון מהפסוק: יונה א ו'
כ	תה' קג ח: יש' סד יא'
כא	<p>שכלתם, עשית אותם כסכלים בעיני שונאיהם. בכ"א: וכ"א: סכלתם, ואני הנחתי את הכתיב כמו שהוא בכ"א: כסביל הצמוד (שכלתם-שכלתם), כי כן נמצא פעם במקרא (קה' א' יז) שכלות=סכלות-השכלת, השגחת, כמעט מסביל אל דל (תה' מא ב) ועוד, ובארמית, משתכל הוית (דג' ז ח) - שכלתם-השכלת, צמוד גזרי' - אליהם, בכ"א: וכ"א: אליהם</p>
כב	חציו הראשון של הפסוק ערה"כ תה' מד יב'
כג	ערה"כ איכה א א, והכונה על ירושלים

יט

חיים כראדי: פיוטים ושירי תהלה מרב האיי גאון

יקשה בעיניך לרחם/יטאנו חסדיך לבואה

ד

אין עסקך לעזר/תהיךך לעזרני
בצרות אשר השאתני/ובאנחות אשר העמסתני
גדלת עלי קמיה/קמעתם כחי וחילי
דלית ראש אויבי/ואני עבדך הדלותני
הן הבטנא/עמך בלנו יחד
ולא כהם במעני/איש יקרא בשמך
ועקתיך מאשר הצרו לי/ולא הואלם למלטי
חננו לא-כן ידעתיך/ולא-זאת הודעתני
סרדך בעבורי מלכים/ואיך גרשתי מן-בך
יצרתי לך לבדך/ומה-תמכרני לאיביך

ה

י

כד יקשה בעיניך, דבי' סו' יח' - לבואה, לבוא אליה, ובא ביחס הפעול כמו יבואוני רחמך (תהי קים עז) ועוד.
ד/א דהייב יר' י; תהי' קים קעני - לעזר, בכהיי' לעזור, אבל אין ספק אצלי שציל כלהיכ' השאתני, הפעיל משרש נשא במובן: שממך עלי כרי שאשא אותם, וכענין העמסתני (העמסת עלי) שבסוף הפסוק בביא'א: השיאתני.
ג גדלת, כמו הגדלת, כי על כן חברו עם עלי' - כחי וחילי, בביא'א: חילי וכוחי.
ד דלית, רוממת, כמו ארוממך די' כי דליתני (תהי' ל' ב') ואני, ריל ואותי, כמו ברי' כז לד ועוד, וראה מיא א כו' - הדלותני, הפעיל משרש דלל ופעמו: השפלתני - דלית-הדלותני, צמוד גזרי-עדהיכ ישי' סר' ח'.
ו ראה יר' י כה; תהי' עט' וי' - כהם, כעמך, והשתמש בלשון רבים להיות עם שם הקבוצה, וכיה הרבה במקרא.
ז זעקתיך, זעקתי אליך, עיד וישובו ויועקך (נחמ' מ' כח') - מאשר, המים מורה על הסבה, וכן ישי' סה יר' ועוד.
ח ידעתיך, פרסמתי שמך, כמעם ידעתיך בשם (שמי' לג' יב) לדעת ר' יונה בשרשיו, וריל אני פרסמתי בעולם שאתה אל רחום וחננו, וגם אתה הודעתני (הודעה כמשמעה) כי חננו ורחום אתה, ואם כן איך חנינותך ורחמנותך? הדברים נאמרים עיד מכלל לאו אתה שומע הן - ידעתיך-הודעתני, צמוד גזרי-סרדתי, במקרא הוא פעל עומד (משלי יט' יג, כז סו) ובתרגום, תלמוד ומדרשים גם פעל יוצא, וכן משתמשים בו הפוסקים (ראה בן-יהודה במלונו) - מן-בך, בית המקדש (מיא ח' יג; דהייב ו ב), אבל כנראה כונת המשורר על ירושלים או אי' כלה'.
י ראה ישי' מג בא; מד בא; שופ' ב יר' - ומה, בביא'א: מה - לאיביך, כיא'ג: לאויביך.

2*

כ	חיים בראדי: מיומים ושירי תהלה מרב האיי גאון
טו	כסה חכמה בי/כסה לא־חכמה סמני לסה אדני לסה/תעשה כה לעבדיה מי אמה ולשון/נתעברם כם ועבדוה נחנו דור עבדח/נודה לה לעולם סוף דבר מי אמה/סבלעדי בית ישכאל עת העננה הענה/אודה אדני כי אנפם בי פגה־נא בא־שר פורמנו/נאנו בעבדות וולחח צשקים לה לבדה/ונשלים להרג עליה קנא־נא לענינו/ואם־אין קנא לשמה ךאה שמשות ביהח/נהבט אל־סגדשי שכינה אין בו/וכל בקרבו נביא ממו ספו כהניו/ולונו נהרגו בתוכו הגלונו מארץ מולדתנו/אדום גלות שלמה יה מכוס שהשקונו ערלים/יחד השקה אחם אלהינו
יא	תחרה. בכיאיב מנקד: תחרה: כמיש: תרפה. ואין בידי לכאר את הנוסח הזה. ואולי ציל: תתרפה. עיד מתרפה במלאכתו (משלי יח ט), ריל עד מתי תראה את עצמך כרפה כח ואין אונים בנוגע לי. ויהיה תתרפה - תרפה צמוד נפחת ושונה תנועה: ויש רגלים שכן המשוור לצמוד כזה. שאם לא כן למח שנה (במציו השני מהפסוק) מלהיכ איוב ז ים (תשעה).
יב	שמי' ה' טו: בכיאיב: לעבדך.
יג	אמה ולשון. ריה ים עיא ועודי - נתעברת. נתפעל במקום התפעל שבמקרא (תהי פט למ. ועם ביית דברים ג כו ועוד).
יד	עדהיכ ישי' י' ו: תהי עם יג.
טז	ישי' יב א' - תעננה־תענד, צמוד גזרי שונה תנועות; ואולי נכון לגרוס: תענה במקום תעננה.
יז	פזרתנו, בכיאיב: פיזרתם - ואנו, ואנחנו: נקדתי בקמץ שהוא הנקוד המקבל וכיה בכדי. ויש סוברים שיש לנקד (שלא בהפסק) אנו, כנקוד הכתיב ביר' מב וי
יח	צעקים לך, אליך, ועיד ויצעקו לך (דהייב יג יד) - מלת לך חסרה בכיאיב - ונשלים, הולכים שלבים ומתברים להרגי בכיאיב אי אפשר להבחין אם כתוב נשלים או נשלים, ובמיש המלה מחוקה: בכיאיב הנוסח: ונשלים בכל עת עליך. והוא עיד עליך השלכתי מרחם (תהי כב יא).
יט	לענינו, בכיאיב: לעניי, מלת אין חסרה.
כ	בכיאיב: שמשות, בכי' מיש: שומכת.
כא	וכל, ולא, כמו למעלה ג ב.
כב	תמו ספו, תהי עג ים, והפך את הסדר בשכיל האיב בראשי הפסוקים - מלת ספו חסרה בכיאיב.
כג	עדהיכ יר' טו כז: עמוס א ו, מ- בכיאיב ומיש הנוסח: הגלונו גלות שלמה אדום מארץ מולדתנו.

חיים בראדי: פיוטים ושירי תהלה מרכז האיי גאון

כא

ה

אמר נא לקל־הגוים/ושאל לקל־האֲרָצוֹת
במי אָנֹכִי אֲדֹנִי/ועל־מי קָצַף סֵלָה
גְּדִלִים וּקְטָנִים גְּעוּנָה/עֲנִיִּים וְדִלִּים יִשְׁכְּבוּ
דָּל וּמְדַלְּדָל אֵין מִמֶּנּוּ/בְּלִמִּי עִם אֲדֹנִי אֵלֶּה
הֵם הֵם שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל/וְאֵתָם בָּחַר אֲדֹנִי
וְהֵנָּם אַחֵר בְּבוֹדֶם/נִמְקְרִים לַעֲבָדִים חֲנֻם
וְהָעָם לֹא הָיָה/מֵאֲשֶׁר הָיָה לְאֲשֶׁר נִהְיָה
חֲרָפָה לְקִלְהָעֲמִים/וְנִקְלָסָה לְקִלְהָאֲרָצוֹת
טַמְאִים יָרִיטוּ יָד/וְהוּא לֹא יִשָּׂא רֹאשׁ
יִלְעָנוּ בִּיקְרִיו נְקָלִים/וְיִתְקַלְסוּ בְּגִדְלֵי קְטָנִים
בָּמָהוּ בְּאֶסְקוּפָה תַּחְתּוֹנָה/כְּל־עוֹבֵר יְדוּשָׁנָה
לֹא יִפְשׁוּט לְשׁוֹן/וְלֹא יִפְתַּח־פֶּה

ה

י

כר	ראה ירי' כה טו, יו'
ה/א	לכל הארצות: בכיאיג ומיש: בכל.
ב	סלה, לעולם.
ג	גדלים וקטנים, ירי' מו' - יענוך, בכיאיג: יענוכה (יר' ז כז) - עניים, מיש: עשירים, לעמת גדלים בחצי הראשון מהפסוק, ואם הנוסח נכון צריך לפרשו: עשירים שנתרוששו.
ד	מלשון רזיל: רעיק עני ביתר ומדולדל היה (אדרג' ו) - ממנו, מכלנו המשיבים (כל הגוים וכל הארצות) אין עם דל ומדולדל בלתי עם ד' אלה יחי' לו כ'.
ה	ראה דב' ז ו ועוד - שבטי ישראל, דבור לקוח מסוף הודוי ליוהדי.
ו	ראה יש' נב ג' - הנפחנם, צמוד שונה אות.
ז	יש' כג יג' בכיאיג: העם אשרי' בכונת הפסוק גיל: זה העם (ישראל) לא כן היה בימים שעברו, ולא מאשר היה (ממצבו לפניו) נהיה אשר הוא, ומעקרו לא היה גוער להיות חרפה לכל העמים וכו', והוא כעין מה שאמר הנביא (יר' ב יד) העבר ישראל אם יליד בית הוא מדוע היה לבז.
ח	עדהיב יחי' כב ד' - לכל, בכיאיג וכיאיג: בכל.
ט	ירימו יד, להרע לו, כמו מיא יא, כו, כז - לא ישא ראש, עדהיב איוב י טו, ואולי נכון לגרוס: לא יריס, עדהיב תחי' קי ז.
י	הרעיון עדהיב יש' ג ה.
יא	מיוסד על האמור בדיא זוטא ריש פ"א: היה באסקופא התחתונה שהכל דשין בה - כמה כ . . . לשויון גמור, כמו בצדיק כרשע (בר' יח כה) ועוד.
יב	עדהיב יש' נג ז ועוד - יפשוט לשון, דבור כזה אינני ידעי.

חיים בראדי: פיוטים ושירי תהלה מרכז האיי גאון

כב

מִיָּגֶבֶר בְּאִיּוֹב / אֲנִי הַגֶּבֶר הַכּוֹאֵב
נִשְׁבַּח בְּפִקְדֻחַ הַדִּין / וְלֹא נִזְכָּר בְּרַחֲמִים
שֶׁנֶּאֱמָר רַחֲמֵי שְׁדֵי / וְנִסְתָּהוּא הַמֶּלֶךְ מְאֻסֵּי
עֲדִירָאֵנִי נִטְבַּח וְנִאֲכַל / וְלֹא־גִיעַר בְּאֶקְלִי
פָּנָיו הַסְתִּיר מִמֶּנִּי / וְהִנֵּיחֵנִי בְּעַל אֲרָבִי
צִפִּיתִי לְיוֹם גָּקֶם / לְגָקֶם־בּוֹ מְאֻקְלִי
קָרְבוֹ שִׁמְעוּ זֹאת / הִשְׁכַּח חֲנוּחַ אֵל
רַחֲמָיו אִם־קִפֵּץ בָּאֵף / לְהִנִּיחַ בְּנֵי בְרִיתוֹ
שִׁיחוּ לְבָבָם לְמַסְלָה / אֲשֶׁר בָּהּ הִיָּקֵר נַפְשָׁם
תָּנוּ חֻדְהָ לְצוֹרָם / אוֹלֵי יִחְנֹן שְׁאֵרֵיהֶם
הִנֵּנוּ אֲתָנוּ לָהּ / אֶל־תִּסְתַּר פָּנָיו מִמֶּנּוּ
יְהִי בְּשׁוּבָנוּ שׁוֹב אֵלֵינוּ / יִקְטְרוּ רַחֲמָיו עָלֵינוּ

כו

כ

- יג איוב לד ז (כאיוב, דומה לו, והוא שבין שונה הוראה); איכה ג א' - אני . . . הכואב, כביא"א:
אני הוא . . . הכואב
- יד הסך האמור בסדר זכרונות לר"ה
- טו מאמני, כביא"ג: מאמוני
- יו ערה"כ יש' סד ו ועודי - ארבי, כביא"א: אויבי - המסוק הזה והבא אחריו חסרים כביא"ג
- יח מאכלי, כן הוא בכל כה"י, ובכל זאת נראה שצ"ל פה מלה אחרת (אולי: מִסְבֵּלִי), כי במלת אכלי
כבר השתמש בסוף פסוק טז כביא"א כתובים אחר אכלי עוד המלות: פניו הסתיר ממנו,
ועליהם קיום סימני מחיקה
- יט-כ יש' מח טז (ושם: קרבו אלי); תה' עז י' - א, ס, איננו רק כביא"ג - לְהִנֵּיחַ, לעזוב, כמו כל
תניחני לעשקי (תה' קיט קבא) ועודי - בני בריתו, ראה א' בהערה
- כא ערה"כ יר' לא בא: מיב א יג, יד ועודי
- כב ערה"כ עז' י יא; עמ' ה טז
- כג יר' ג כב; תה' כז ט ועוד (ממני); כביא"ב: תסתיר
- כד יה, כביא"א: הן, ולא השגיח המעתיק על חתימת שם המחבר - הנוסח עפ"י כיא"ג, והוא ערה"כ
מ"א ג כו; כביא"א: יהסו תחת יכסרו, וכביא"ב: יהמו רחמיו על שאיריתיו
- ו'א מעיו, בענין רחמיו, עפ"י יש' מג טז; סני-בטן (שם מו ג), סמעים, כמעט ממעי אמי (שם טט
א: תה' עא ו), ויש פה צמוד נעלם - אנה, כביא"ב: אנאי
- ב ערה"כ יש' מו ג' - רחם-רחם, צמוד שונה תנועה; רחמיו-רחם-רחם, צמוד גזרי' - ככ"ס:
נשואי רחם

אָנה עֹב אַל הַמֶּן מַעֲיוֹ/בְּעִנְחוֹ עֲמוּסִיו מִנִּי-בָטָן
 בְּאִינָה אוֹצֵר אוֹצֵר רַחֲמִיו/כִּי לֹא-רַחֵם נִשְׁוֹאִיו מִנִּי-רַחֵם
 נִשְׁרָנָא וְרָאוּ כִּי קָל־אֵב לְבַשׁ עֲדִים/וְאֶת-בָּנָיו יִלְבִּישׁ עֲדִים
 דִּיו לְמַאֲכָלוֹ קֵב עֲדָשִׁים/וְלְמַאֲכָל בָּנָיו יִרְבֶּה עֲדָנִים
 הוּא לְבָנֵי אִמּוֹ אֶבְנֵר/וְלְבָנָיו הוּא אֶף וְ
 וְלִכְל יִשְׁלַט-בָּם נֶגֶף/אֶת-נַפְשׁוֹ יִשְׁלִיךְ מִנֶּגֶד
 זֶם בְּזֶמֶן לְהוֹכִיחָם/עַתָּה יִחְיֶיבוּ לְהַכּוֹתָם
 חֲסֵה בְּהַטְלָאוֹ יַעֲרִי חֲטָלָה/בְּחָלֵב יוֹצִיא חֲמָה
 טוֹב־לוֹ לְרֹדֶת לְאַבְדּוֹן/וְאַל-יֵאבֵד טַבָּנוֹ אֶבְר
 יִגְמָא לַעֲנָה וְיִלְעִיטֵם נֶפֶת/וְיִתֵּן נֶפֶשׁ לְהַמְצִיאֵם נֶפֶשׁ
 כִּי מִי לֹא-יִחוּסוּ עֲיָנָיו/עַל אֲשֶׁר-עָשׂוּ יָדָיו
 לְאֵב לְרַחֵם הַיֵּשׁ שְׁאֵלָה/אוֹ לְאֶדּוֹן לְחֹן הַיֵּשׁ בְּקָשָׁה

ה

.

- ג עֲדִים (יש' סד ה) - עֲדִים (יה' מז ז). צמור נוסף שונה תנועות - כל, כיים: לכל - ילכיש, בכיאב: ילגש.
- ד עפי חולין פו א: וריח בני די לו בקב חרובין מעיש לעיש - עדשים-עדנים, צמור שונה אות - למאכלו, חסר בכיאב וביני שימי: למאכלי - ירבה, בכיאב: ימעט, ובכיים: לא ימעטי זר, עבר קל משרש זרה, רל ספור, נותן ביר רחבה אכור-אך זר, צמור מרכבי בכיהי הנוסח: אך הוא זר (בכיאב: איך תחת אך) *
- ח ערהכ שוי ט יז - נגד-נגד, צמור שונה אות *
- ז-ח זם בָּזֶמֶן, כינונים משרש זמם, רל בחשבו מחשבות, ברצותו להוכיחם וליסרם כשהם חיבים שִׁכְנֵי יחמול עליהם וכו' לפסוק ח' ראה אסי ג ה: ה ט: תה' עח לג: משי' ל לג' - יוציא, כיה בכיים כלהכ, ובכיהי האחרים: המוציא-חמאה, בכיים: חנינה - חמה-חמלה, צמור נוסף שונה תנועה: חמה-חמאה, צמור שונה אות *
- ט אבדון-אבד, צמור נזרי - אכר, נמצא כדבר הזה במדרש ואינני יודע מקומו אבל אפשר שיש לגרום: אָבֵד (=אבדה) *
- י יגמא, כן בכיאב וכיאב, ובכיהי האחרים: יגמה - ויתן נפש, מוסר את נפשו, מבמא תלמודי-מדרשי, וכבר העיר כיהודה (ערך נפש) שנמצא גם בבן סירא נוסח הפסוק בכיים: יגמה להלעיטם לענה ויאכילם צוף ונופת - נפש-נפש, צמור שונה תנועה: נפת-נפש, צמור שונה אות *
- יא ערהכ בר' מה כ ועוד: ראה שבת לב ב: איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו *
- יב חיש צרך לשאול מאב שירחם על בניו, או יש צרך לבקש מאדון שיתן על עבדיו? הן המה עושים בלא שאלה ובלא בקשה - שאלה, בכיים: שאילה - היש בקשה, בכיאב ובכיים: יש *

כד	חיים ברדאי: פיוטים ושירי תהלה מרב האיי גאון
כו	מדיע ב'שאלנו איךלנו חנוות/ובחננו איךלנו רחמים נחנו ב'האם עבדים לבני האמה/ועבדי אלהים לעבדי אלילים סכינו ב'יעיר קנאה/ונמכרנו לעיניו ולאקנה עוד קונו כי ירגיע/ונמכרנו לעיניו ולא הרגיש פדנו מיד פרעה הקשה/האין יכלת לפדותנו מקש צורנו מלטנו מפי עיט/ואיה עונקנו בידיעיר קרבנו אל המסכה/מהפרחיקנו בקרב המסלה רעיתנו קל'היום בנחת/התניחנו בשפתהנחל שכחנו אלהים שכחת נצח/בטת אין לו נצח מעבדנו קזאת אמה/שאין מסנה הועלה הלוא יבערו ב'ה מוקדי התנינות/אםלא חוקד ב'ה אש הרחמים יוכל אב לראות ב'ה בצער/יטאן להושיעם והם צעקים
יג	ובחננו, פעל עיד כי יחנן קולו (משי' כו כה): בכיים: ובחננו (ובחננו) חנוותובחננו, צמוד גזריי - רחמים, כן בכהיי, ואולי ציל: חנינה, לשם הצמוד, וראה פסוק כג שנמצאה בסופו מלת ה ר ח מ י ס
יד	עבדים, חסר בכיאמ ובכיים, - ועבדי, בכיאמ: ועבדי (כלי ויזו אחר העין, אבל נקוד בחולם). ובכיאמ: ועובדי - עבדיםעבדילעבדי, צמוד גזריי
טו	עדיכ יש' מב יג: דב' כח סח' - סכינו, משרש סכה (הכמה) וענינו התקוה והתחלת (כמו מו' ז ז: בד' אצפה, משרש צפה), ובדרזיל: ושמא תאמר אבד סברם ובסל סיכויין וכו' (סוכה פה ב') - ונמכרנו, בכיאמ: נמכרנו - קנאהקנה, צמוד נפחת שונה תנועה
טז	קונו, כיה בכיים, ובחרתי בנוסח זה שהוא מתאים לסכינו בפסוק שלמיז, ובכיהי האחרים: קיונוהו - ירגיע, יתן לי מנוחה, לשון הלך להרגיעו ישראל (יר' לא ב) - לענינו, כיה בכיאמ. כלהיכ דב' כח לא, בשאר כהיי: לפניו - ירגיעהרגיש, צמוד שונה אות ונקוד
יז	קש, הכונה לעשו (רומא) עפי עו' יח' - קשהקש, צמוד נפחת ושונה תנועה
יח	מפי, בכיאמ וכיים: מיר' - ביד, בכיים: בכף' - עיטעיר, צמוד שונה אות, ונראה לי ששניהם נאמרים עיר הרמו, עיט=מצרים (אולי מצא מדרש כזה על עיט בכר' מו יא), שהרי המלכיות האחרות שהכבירו עלם על ישראל מרמזים במקרא בשמות עגלה, עז, איל ותור: עיר=פרא (אויב יא יב) =ישמעאל (בר' מז יב)
יט	המסכה, כמו מסב שבמקרא (שהיש א יב), ונמצא בתלמוד ובמדרשים, והכונה או להר סיני או לכהמיק (ירושלים), ראה מיר לשהיש שם וירושלמי פאה פיא (דף כ עב)-המסלה, נראה שהוא שם חדש שבנה המשורר משרש סלל, וענינו הדריכה והכבישה (עי' האויב), ואם כן יש פה צמוד שונה אות: המסכההמסלה; ואם ננקד תפסלה יהיה צמוד שונה אות ותנועות - בקרב. בכיים: ברחוק

כה

חיים ברדאי: פיוטים ושירי תהלה מרב האיי גאון

יודעים אנו כי בהמירנו קבוד אב/נהפכו רחמי לזאבונות
יה בשוכנו שוב אלינו/ובהתרחקנו מחטא קרב אלינו

כה

ז

נדפס עד שו"י"ב (אות ל"ו ע"י דו"ו בכתבי האוניברסיטה בירושלים, כרך א'
מאמר ו', עפ"י כ"י טילור-שכטר 19/1 א 8 (=ט"ש), וכתוב ממעל לו: לרבנו האיי
גאון ו"ל' כה"י מנקד' - נמצא שלם בכ"י בריט. מוז. P. 5557 or. דף מ"ו ע"ב
(=כיב"ט), בלי נקוד' ממעל לו כתוב: רהט, וכן כתוב גם על פיוטים אחרים מהגאון
(ומאחרים), ונמצא גם במספר הרבים: ארהאט, ואינני יודע פרוש המלה הזאת -
לפי תכנו נראה שהפיוט הוא פתיחה להפטרות עניה סוערה (לפרשת ראה, השלישית
לשבע דנחמא) בכל שורה ארבע מלות, חוץ משורה ט' (ראה שם בהערה), ואולי
צריך למחוק שם מלת "עש" עדה"כ עמ' ה ח'

אמרו לציון נבנת חוטה

קטל ממך אף וגם חטה

גילי וצלהי כי יצדך דטה

- כ כל היום, כל הזמן-התניחנו, התעונונו, כמו יר' יד ט ועוד, או: התשליכנו, כמו יש' כח ב ועוד -
בשפת הנחל, עדה"כ יח' מו ו, וריל נחל אשר לא אוכל לעבור (שם שם ה) ועוד מעט וישמפוני
מימיו - נחת-נחל, צמוד שונה אות'
- כא עדה"כ תה' יג ב; לא יג' - נצר, בן, כי מי שיש לו בן הוא מזכיר את שמו (ש"ב יח יח) -
נצר-נצר, צמוד שונה אות ותנועה - אלהים, בכיים: כל היום'
- כב כזאת אמה = כאמה הזאת; בכה"י: כזאת - הנעלה (= תועלת), על משקל הוצאה, הוראה
וחבריהן שכתלמוד ובמדרשים; ראה הערה לסי' ח, א; בכיאיב: תנעלה'
- כג הלוא ... אם לא, יש' ס כח' - בך (כשני המקורות), חסר בכיים'
- כד יוכל, השמים את היא השאלה; ראה א כד' - בניו, בכיים: בנים - הפסוק הזה הוא האחרון
בכיים, ותתימת המחבר היא בתכות: הלא, אם, יוכל, ימאן' בכי' האחרים נמצאים עוד שני
הפסוקים הבאים, ולפי' מלת אב שבפסוק כג שיכת ג"כ לתתימת השם, והמשורר תתם פעמים:
אחת לרחב הפסוקים כג-כד כגיל, ושנית לארך הפסוקים כג-כז: הלוא, אם, יודעים, יה' ולי אין
ספק ששני הפסוקים האחרונים הם ג"כ לרה"ג, כי נמצאים בכל כה"י, לרבות כיא"ד (ראה בהערתי
בראש סי' א), ועוד שנמצא בפסוק כ"ה הצמוד הגזרי: אב-אויב, שנמצא גם למעלה ב א, וחציו
הראשון של פסוק כ"ו הוא (לפי הנוסח של ג כ"ו) מלה במלה כמו בסי' ד פסוק כד'
אנו, חסר בכיאיא'
- כה נוסח כיאיא: יחיד ומיוחד שוב אלינו ואם רחקנו בעוננו קרבנו אליך'
- כו ראה יש' נב ז: סב יא' - נבנת, עיד ועשת (ויק' כה כא) ונפעל משרש ל"א: נפלאות (תה' קיח כג),
והוא עדה"כ נחמיה ז א: נבנתה העיר במיש: נבגית'
- ג רמה (עדה"כ שמי יד ח), בכיב"ט על הגליון'
- ד דוצי, לשון שמחה ברדול, ויש מפרשים כן תדון באיוב מא יד' - בחורה, בכימיש: בחדוה'